Een *Nomada succincta*-vrouwtje met een afwijking

Jan Smit

In oktober van afgelopen jaar kreeg ik van Harry Pijfers een aantal bijen van het geslacht *Nomada* ter determinatie, die hij dat jaar had gevangen. Hierbij bevond zich een aantal exemplaren van *Nomada succincta* Panzer, waaronder één vrouwtje, waarvan de doorntjes van de linker achterscheen afwijken.
In de tabellen voor de *Nomada*'s (o.a. Scheuchl 1995, 2000, Schmiedeknecht 1930) zijn de doorntjes aan de achterschenen belangrijke determinatiekenmerken. Bij Scheuchl (1995, 2000) staat in de tabel voor de vrouwtjes van *Nomada* bij nr. 10 "Hintertibien am Ende mit zwei kurzen, stumpfen, gekrümmten bei einander stehenden Dornen. .... *Nomada succincta*".
Op afbeelding 1 is het uiteinde van zo'n achterscheen weergegeven.
Dit kenmerk is zo overduidelijk, dat het in één oogopslag onder de binoculair goed te zien is. Overigens zijn er vier soorten met dit kenmerk: *Nomada fucata, N. bifasciata, N. succincta en N. goodeniana.* De status van deze laatste soort is lange tijd betwist geweest, maar Kuhlmann (1997) heeft aangetoond dat het een goede soort is.

Afb. 1
tibia 3 rechts

Afb. 2
tibia 3 links

Bij één vrouwtje van *Nomada succincta*, gevangen op 30 mei 2001 te Hezingen (Ov.), Paardenslenkte door H. Pijfers, was de bedoorning van de beide achterschenen verschillend. De doorntjes aan de rechter achterscheen zijn normaal (Afb. 1). Die van de linker achterscheen bestaan niet uit twee kromme dorentjes, die tegen elkaar aan staan, maar uit vier dorentjes. Hiervan staan er drie op een rij naast elkaar, waarvan de binnenste puntig is en de andere beide stomp. Het vierde dorentje bevindt zich liggend achter het buitenste exemplaar van het drietal. Op afbeelding 2 is het uiteinde van deze achterscheen weergegeven.

Dit gaf mij in eerste instantie een probleem bij het determineren, daar ik bij deze keuze (twee kromme doorntjes, die tegen elkaar aan staan) normaal gesproken van één achterscheen de bedoorning bekijk. Toevallig had ik bij dit exemplaar de rechterscheen (de afwijkende) bekeken, zodat ik met dit dier niet op *N. succincta* uitkwam, maar verder ging in de tabel. Uiteindelijk liep ik echter vast.
Qua habitus vond ik dit exemplaar wel erg veel lijken op de vrouwtjes van *Nomada succincta* en daarvan had ik net enkele exemplaren gedetermineerd, van dezelfde vindplaats. Ik heb het beest nog eens nauwkeuriger bekeken, nu dus ook de linker achterscheen en kwam vervolgens vrij eenvoudig op de goede determinatie uit.

Ik was noch in de literatuur noch in natura reeds eerder voorbeelden van dit soort afwijkingen tegen gekomen, hoewel Stöckhert (1943) het bestaan ervan wel noemt.

Literatuur:

Kuhlmann, M., 1997. Zum taxonomischen Status von *Nomada goodeniana* und *Nomada succincta*. - Entomofauna 18(32): 521-528.

Scheuchl, E., 1995. Illustrierte Bestimmungstabellen der Wildbienen Deutschlands und Österreichs, Band I: Schlüssel der Gattungen und der Arten der Familie Anthophoridae. – Eigenverlag Velden, 158 pp.

Scheuchl, E., 2000. Illustrierte Bestimmungstabellen der Wildbienen Deutschlands und Österreichs, Band I: Schlüssel der Gattungen und der Arten der Familie Anthophoridae. 2. erweiterte Auflage. – Eigenverlag Velden, 158 pp.

Schmiedeknecht, O., 1930. Die Hymenopteren Nord- und Mitteleuropas. - Gustav Fischer Verlag, Jena, 1062 pp

Stöckhert, E., 1943. Über die Gruppe der *Nomada furva* Panz. (Hym. Apid.). - Deutsche Ent. Zeitschrift, 1943: 89-126.